

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84527,Kluz-Tomasz.html>
2021-11-28, 10:25

Kluz Tomasz

KLUZ Tomasz (16 XII 1897, Handzlówka k. Łańcuta – 9 IX 1987, Warszawa), pionier stosowania betonów wstępnie sprężonych i prefabrykacji budowlanej w Polsce, nowator w tych dziedzinach. Syn Ignacego, chłopa średniorolnego, i Tekli z domu Kisała.

Po ukończeniu szkoły realnej w Łańcutie zmobilizowany w VII 1916 do armii austriackiej. Walczył w I wojnie światowej na froncie włoskim, a od XI 1918 służył w WP, uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Od 1920 studiował w Szkole Politechnicznej (od 1921 – Politechnice Lwowskiej) i uzyskał 11 II 1925 dyplom inżyniera dróg i mostów (już w czasie studiów był asystentem w Katedrze Statyki i Budownictwa Żelaznego i Żelazobetonowego). Jako stypendysta uczelni pogłębiał wiedzę w paryskiej École des Ponts et Chaussées (1925–26), a 5 V 1927 uzyskał doktorat na Politechnice Lwowskiej na podstawie rozprawy *Ustroje hyperstatyczne o elementach prostych*.

Od XI 1927 zajmował się budową lotnisk. Najpierw kierował budową lotniska wojskowego w Dęblinie, od II 1929 wydziałem budowy lotnisk i dróg lotniczych w Departamencie Lotnictwa Cywilnego Ministerstwa Komunikacji (bezpośrednio uczestniczył w budowie portów lotniczych w Warszawie, Krakowie, Lwowie i Poznaniu), a od II 1938 nadzorował budowę lotnisk wojskowych. Jednocześnie prowadził zajęcia na Politechnice Lwowskiej, od 1935 z budownictwa lotniczego. W 1937 uzyskał tam habilitację na podstawie rozprawy *Belka ciągła dwuprzegubowa* i jako docent objął kierownictwo Katedry Statyki i Budownictwa Żelaznego i Żelazobetonowego. Publikował prace z dziedziny statyki budowli, książki *Nouvelle méthode de calcul des poutres droites continues* (Paris 1931) i *Komunikacja lotnicza* (Warszawa 1938). Na podstawie tej ostatniej uzyskał drugą habilitację na posiedzeniu Rady Wydziału Architektury

konspiracyjnej PW w mieszkaniu prof. S. Bryły (21 XII 1941).

K. był jednym z założycieli (1938) i redaktorem naczelnym czasopisma „Inżynieria i Budownictwo”. Podczas okupacji uczył w miejskiej szkole budowlanej w Warszawie (1941–44), od 1942 wykładał też w Państwowej Wyższej Szkole Technicznej – uczestniczył w tajnym nauczaniu politechnicznym, także po powstaniu warszawskim w Kościelisku k. Zakopanego (wspólnie z M.T. Huberem), gdzie wraz z żoną brał udział w tajnym nauczaniu gimnazjalnym w sierocińcu prowadzonym przez siostry zakonne. Podczas okupacji K. podjął pierwsze prace w zakresie prefabrykacji (m.in. stropy systemu TK), których wyniki opublikował w 1946 w pierwszym powojennym numerze „Inżynierii i Budownictwa” (*Budowle żelbetowe z gotowych elementów fabrycznych łączone na budowie w jeden ustrój monolityczny*). Była to pierwsza w Polsce naukowa publikacja z tej dziedziny.

Od 1945 K. w Biurze Odbudowy Stolicy kierował pracownią konstrukcji prefabrykowanych, które zastosowano przy odbudowie Warszawy. Podjął też wykłady budownictwa lotniczego na wydziale inżynierii PW, w 1946 został profesorem nadzwyczajnym i kierownikiem pierwszej w kraju Katedry Budowy Lotnisk, która m.in. stworzyła pierwszy w Polsce żelbetowy tunel aerodynamiczny w Inst. Lotnictwa w Warszawie. W 1948 został profesorem zwyczajnym. Od 1949 organizował w Katedrze pierwsze w Polsce Laboratorium Betonu Sprężonego. W 1947–51 był dziekanem, jednocześnie organizował wydział komunikacji (1948–50). W 1951 K. kierował nowo utworzoną Katedrą Prefabrykacji, od 1952 Katedrą Prefabrykacji i Betonu Sprężonego, od 1961 Katedrą Technologii Prefabrykatów i Betonu Sprężonego. W 1950 zorganizował pracownię betonów sprężonych w Centralnym Biurze Studiów i Projektów Budownictwa Przemysłowego.

Ważną zasługą K. było wprowadzenie prefabrykacji do polskiej praktyki budowlanej, ale największym jego osiągnięciem było pełnowymiarowe zaadoptowanie w kraju oryginalnej koncepcyjnie nowości, jaką było stosowanie betonów wstępnie sprężonych, zarówno w konkretnych realizacjach budowlanych, jak i przez prowadzone w tej

dziedzinie samodzielne badania oraz wprowadzenie związanej z nią problematyki do wykładów akademickich. Dzięki pracom jego Katedry powstały w 1953 pod osobistym nadzorem K. pierwsze w Polsce tego rodzaju obiekty: kablobetonowy most drogowy w Starym Młynie k. Końskich oraz betonowy most drogowy zbrojony deskami strunobetonowymi we Wzdole. Do 1955 pod jego kierownictwem zaprojektowano i zbudowano ok. 20 podobnych mostów. Został za to nagrodzony w 1955 zespołową nagrodą I stopnia (wspólnie z W. Olszakiem, S. Kaufmanem i R. Kozakiem).

Ważne były też prace K. i jego współpracowników nad technologią wykonywania konstrukcji kablobetonowych i sprzętem do mechanicznego naciągu i kotwienia kabli, wytwarzanym w jego Katedrze na potrzeby powstających w celu stosowania tej nowej techniki przedsiębiorstw budowlanych i laboratoriów naukowych (m.in. prasy uniwersalne typu TK, „Herkules”, „Una”, „Żuk” i „Duplex”, iniektarka „Delfin”, nawijarka karuzelowa „Pająk”). Katedra K. dokonała sprzężenia ok. 30 prototypowych obiektów budowlanych, co zaowocowało powstaniem m.in. wiaduktu kablobetonowego na trasie N-S w Warszawie, a także silosów cylindrycznych, budowli przemysłowych i sportowych.

Nader ważne były zwłaszcza pionierskie w skali światowej prace K. nad nośnością strunobetonowych elementów ściskanych, a także rozliczne badania z tym związane, z których wypływały ważne wnioski dotyczące projektowania konstrukcji z betonu sprężonego. K. zajmował się również badaniami z zakresu technologii betonu dotyczącymi m.in. doboru składu mieszanek betonowych, prowadzenia prac betoniarskich w zimie itp. Na podstawie tych badań podjęto we Wrocławiu produkcję tubingów dla warszawskiego metra, w których uzyskano wytrzymałość betonu wynoszącą 60 MPa (1955). Uruchomiono też przy udziale K. Wytwórnę Podkładów Strunobetonowych w Goczałkowie.

Ważna ze względów społecznych była działalność K. zmierzająca do szerokiego wprowadzenia prefabrykacji do budownictwa wiejskiego, za którą uzyskał w 1957–63 kilka nagród zespołowych Komitetu Urbanistyki i Architektury oraz

Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zajmował się też zagadnieniem ognioodporności elementów budowlanych.

K. opublikował blisko 180 prac, w tym 18 książek, m.in. *Strunobetonowe wkładki deskowe* (1953), *Beton kablowy. Projektowanie i wykonawstwo* (1956), *Prefabrykacja i beton sprężony* (1959). Był też redaktorem poradnika *Wykonywanie betonów sprężonych* (1965).

K. był od 1938 członkiem zwyczajnym TNW, członkiem honorowym Polskiego Związku Inżynierów i Techników Budownictwa (1978); wielokrotnie nagradzany odznaczeniami państwowymi, m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1934 i 1955), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1957).

SBTP (G. Chrabczyński); Śródka.

G. Chrabczyński, „Przegląd Budowlany” 1987, nr 10; R. Woźniak, „Inżynieria i Budownictwo” 1988, nr 4.

Bolesław Orłowski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)